

AZ ÉJFÉLI NAP BIRODALMÁBAN

„A Lofotok hegyképe szakadatlan sorban bontakozik ki a bámuló szem előtt... S e szakadatlan hegység áll előttünk, mintha a természet minden képzelhető csúcsos hegyalakzatnak kiállítását, mintagyűjteményét rendezte volna itt.” – írta Herman Ottó az 1888. évi skandináviai utazásáról *Az északi madárhegyektájéáról* című könyvében.

A kalandozó vikingek a sarkkörön túlra: a *Lofoten-szigetekre* is kiterjesztették fennhatóságukat. Az elmúlt években a *Vestvågøy-szigeten* levő *Borgban* Skandinávia legnagyobb viking kori tanácskozótermét tárták fel: szélessége 8,5 méter, hossza 83 méter! (A teljes helyreállítást követően ebben az évben nyitják meg a nagyközönség előtt.) Az első ember azonban – a régészeti feltárások tanúsága szerint – már a vikingek előtt, mintegy 6000 évvel ezelőtt a szigetre lépett, s vándorló, halász-vadász életmódot folytatott. A legetetés és kezdetleges földművelés nyomai 4000 évvel ezelőttre vezethetők vissza.

A középkorban élénk árucserre alakult ki a lofoteni halászok és *Bergen* kereskedői között; a *Hanza-város* a XVI. században kizárólagos jogot szerzett a nordlandi – és ezen belül a lofoteni – áruk adás-vételére. A szoros kapcsolat a napóleoni háborúk alatt megszűnt, a 4000 lakosú szigetcsoporton éhínség pusztított. A *Hanza-kereskedők* helyét az oroszországiak foglalták el: halért lisztet, búzát, fát szállítottak cserébe. A XIX. század második felében a minden addiginál eredményesebb *heringhalászat* ismét föllendítette a szigetek kereskedelmét, s századunk elejére a lakosság lélekszáma 19 ezerre nőtt.

A halfeldolgozó ipar ma is a megélhetés egyik fő forrása. (Központja *Svolvær*.) A hal nagyobbik részét mindmáig az ősi módszerekkel dolgozzák fel: vagy fából ácsolt, sátor

alakú rácsozaton „napenergia”-val szárítják (így készül a tőkehalból a világhírű „*törr-fisk*”), vagy sózzák és hordókba csomagolják (gyermekkorunk kalózzregényeinek főszereplői általában ezt ették hosszú tengeri útjaikon).

Hal minden mennyiségben

A *Golf-áramlat* „melengette” parti sávban algákban és planktonokban gazdag életerek jöttek létre, s bőséges táplálékul szolgálnak a térség halállományának. Bár a *heringek* szaporodásának fő területei délebbre esnek a szigetektől, mégis néhány faj itt rakja le ikráit. Minthogy a *hering*-állomány az utóbbi években nagyon nagy mértékben csökkent, kihalászásukat korlátozták. A halászati főidény – a „*nagy lofoteni halháború*” – januártól áprilisig tart: januárban érkeznek a *Barrents-tenger* irányából az első nagy *tőkehal*-rajok. A közönséges *tőkehalak* átlagosan 4 kilogrammosak, de fogtak már ki óriási, 56 kilogrammos példányt is. A világhírű csemegét, a vörös húsú *lazacot* május közepétől kezdik kifogni. Az évszázad legnagyobb fogását (172 ezer tonna) 1929-ben jegyezték fel, de inkább az évi 40 ezer tonna körüli átlag a jellemző. A halászati eszközök korszerűsödésével a halászok száma évről évre csökkent, a század eleji 16 ezerrel 1500–2000 főre.

A „*nagy halháború*” eseményei sok turistát vonzanak. Sokan keresik fel a *Storvåganban* épült, a szigetvilág hal-

fajait bemutató *Lofot Aquariumot*, a különös nevű *A-ban* 1993-ban megnyitott *tőkehal*-múzeumot, s ugyanott a régebben alapított norvég *halászfal*-múzeumot is. A szigetek lehangulatossabb halászfaluja a „*Lofoten Vénlécjé*”-nek is nevezett *Henningsvår*: e 600 lelkes településnek kicsi családi halfeldolgozó üzemei és halraktárai cölöpökre épültek.

Hárommilliárd éves „díszletek”

Bárhonnan közelítjük meg Lofotent, a tengerből hegylancszerűen kiemelkedő „*Lofoten-fal*” csipkés gerincű tömege, a hegylábakhoz tapadó apró települések és a megművelt földek élénk foltjai lenyűgöző látványt kínálnak.

A Lofoten-szigeteknek nyáron is hófedet csúcsai a *skandináv pajzs*seival azonos kristályos és átalakult kőzetekből épülnek föl. Ezek Földünk felszínének ma ismert legrégebb kő-

SZÁRÍTOTT HALAK

AZ „ÉJFÉLI NAP” SVOLVÆRNÉL

A SZIGETEKET VASBETON HIDAK KÖTIK ÖSSZE EGYMÁSSAL
(A SZERZŐ FELVÉTELEI)

zeteivel egyidősek: *csaknem hárommilliárd évesek*. A hegylánc mai formáját a legutóbbi jégkorszak felszínformáló erői alakították ki. Akkor jöttek létre azok az U alakú gleccservölgyek, meredek sziklafalak, letörések és kőzettornyok, amelyek oly sajátos, egyedi arculatot kölcsönöznek a vidéknek. Az 1000 méter fölül emelkedő csúcsokat századunk elején mászták meg először. A *Moskenesøya-szigeteken* levő *Hermannsdalstinden* 1029 méter magas csúcsa ma is kedvelt célpontja a szigetekre látogató hegymászóknak. Elsőként 1904-ben az angol *Callie* és *Slingsby* jutott fel rá. A hegyek között mély tavak húzódnak meg. Közülük a legismertebb a 67,5 méter mély *Reine-*

tó és a 123,6 méter mélységű *Studal-tó*. Mindkettő fenékszíntje a tengerszint alatt van.

A szigeteket felépítő kőzetek karsztosodásra, barlangképződésre nem alkalmasak. Az egyetlen ma ismert – katedráliszerű, hatalmas bejáratú abrázis* – barlang a *Moskenesøya-szigeten* alakult ki, *Reusvik* közelében.

Madársziklák

A Golf-áramlat sajátos éghajlati viszonyokat teremt: december és február között a mínusz 20 Celsius-fokos éjszakák sem ritkák, ennek ellenére az átlagos napi középhőmérséklet e hónapokban is 0 fok körül van. A Nap a „sötét évszak”-nak mondott – december 5. és január 8. közötti – időszakban sosem emelkedik a látóhatár fölé. A szigetekről ezeken a hideg, tiszta éjszakákon tanulmányozható legjobban a *sarki fény* (aurora borealis). A nyári átlagos napi középhőmérséklet 11 Celsius-fok; a 27 Celsius-fokos csúcshőmérséklet már „kánikulá”-nak számít. Május 28-ától július 15-éig a *Nap sohasem bukik le* a látóhatáron, s az *éjféli nap* felejthetetlen látványa turisták tízezreit vonzza a szigetekre.

A szigetek *állatvilága* az elmúlt évezredekben igencsak megváltozott. A régészeti ásatások során feltárt kőkorszaki halász- és vadásztelepek leletei azt bizonyítják, hogy 4-5 ezer évvel ezelőtt sokkal több nagyemlős élt az akkor még *melegebb éghajlatú, erdősébb* vidékeken. Erre utalnak a *medvék, szarvasok és hódok* csontmaradványai.

Az állatvilág sokszínűségét ma inkább a *madárvilág* bizonyítja, igaz, nagy részük csak „ideiglenes otthoná”-nak tekintti a szigeteket, holott azoknak halban gazdag partvizei bő táplálékot kínálnak számukra. A költésre is alkalmas *madársziklákon* – főként a nehezen megközelíthető kisebb szigetekeken, valamint a *Værøy*-és a *Moskenesøya-sziget* csipkés partszegélyein – sirályok, északi lundák, kormoránok milliói élnek békésen számos vadrécefajjal.

A zord téli hónapokban a madársziklák elnéptelenednek, lakóik délre költöznek. Az első visszatérő madárfaj – az osztrigafogó – februárban érkezik. A számtalan kisebb-nagyobb halfeldolgozó üzem körül a

patkányok, vidrák, menyétek, nyécek sem ritka vendégek. Amúgy a szigetcsoport nevét a lofoten szóösszetételből eredeztetik, ebben a *lo* az ősi norvég nyelven hiúzt, a *foten* lábat jelentett.

Rakoncátlan flóra

A szigetekhez közeledve azok kopárnak és terméketlennek tűnnek, ám ha jobban szemügyre vesszük őket, egy változatos – és a tankönyvekből megtanult magassági övezeteknek fittyet hányó – *növényvilág* tárul elénk: a magashegyi flóra gyakran a tengerszintig lehúzódik. Túlévelűek a 100-150 méteres szintek között találhatóak; őshonos fenyőféle a boróka, a vörös- és a lucfenyőt az ötvenes évektől kezdve telepítik. Legjellegzetesebb fafaja a nyír: a partközeli övezetekben levő fehér, foltos törzsű egyedeket a magasság növekedésével ágas-bogas, barna törzsű, cserjeszerű alakzatok váltják fel. Fák 300 méter fölött már egyáltalán nem élnek meg.

A sziklás hegyoldalakat tagoló, hangafüves lejtőket a hazánkban is honos, színpompás virágokon (boglárkán, harangvirágon, pásztortásán, pitypangon) kívül néhány sarkkörü virág is ékesíti. A füves lankákon nyíló, fehér, bolyhos virágzatú gypjúsás nagy tömege a frissen hullott hóra emlékeztet (Lásd az erről szóló *Hová lett a Dryas-flóra* című írásunkat az ÉT. 1989/7. számában! – A szerk.)

Népszavazás

Norvégia az északi-tengeri *szénhidrogén-készletek* kiaknázásában élen jár. Ezzel jókora gazdasági fejlődésre tett szert, kiemelkedő infrastruktúrális beruházásokat hajtott végre a szigetekeken is, bekapcsolva ezeket a gyéren lakott északi országrész vérkeringésébe. Jórészt ennek köszönhető, hogy nagymértékben megnőtt a szigetekre látogató turisták száma: 1993-ban már 150 ezren keresték fel őket. Nagyon valószínű, hogy az Európai Közösségbe való belépésről rendezett népszavazás „nem”-jéhez a szigetek lakói is hozzájárultak. Ez érthető is: úgy látják, hogy hagyományos halászati és halfeldolgozó iparukat évtizedek óta veszélyeztetik az európai integrációs törekvések...

SZABLYÁR PÉTER

HENNINGSVÆR – A „LOFOTENIEK VELENCÉJE”

ÁBAN JÁRVA

Az európai szárazföldet az észak-norvégi Narvik magasságában a *Vesterålen-szigetek* láncolata övezi. Ezekhez csatlakozik délnyugatról a *Lofoten-szigetek* csoportja. Ennek 220 kilométer hosszú íve több kisebb-nagyobb szigetből áll: (a nagyobbik: *Austvågøy (Vågan)*, *Vestvågøy*, *Flakstad*, *Moskenesøya*, *Værøy* és *Røst*.) E szigetcsoport területe 1227 négyzetkilométer, lakóinak száma 24 500.

A szigetek a szárazföld felől *Melbu-Fiskebøl* érintésével közelíthetők meg. A 170 kilométer hosszú E10 jelű út vezet végig rajtuk, a legdélebbi és legrövidebb nevű településig – a *Moskenesøya* szigeten lévő – Áig. A főutat a helyiek *Olaf Király útjának* nevezik. A szigetek közötti tengerszorosokon karcsú vasbeton hidak ívelnek át; ezek a legzordabb időjárás viszonyok között is biztonságosan járhatók. Magas íveik alatt a zátonyos, de nagy mélységű vizeken a halász- és a teherhajók is biztonsággal és kényelmesen áthajózhatnak.